

حاضرین به غایبین برسانند

این، یک آزمون بزرگ بود. همان طور که برای پیروان همه دین‌ها آزمون‌هایی سخت در نظر گرفته شده بود: دیر شدن عذاب برای قوم نوح (ع)، ۴۰ روز عبادت حضرت موسی(ع) برای قوم بنی‌اسرائیل و شکنجه و کشتار برای پیروان عیسی (ع).

این، یک آزمون بزرگ بود. همان طور که برای پیروان همه دین‌ها آزمون‌هایی سخت در نظر گرفته شده بود: دیر شدن عذاب برای قوم نوح (ع)، ۴۰ روز عبادت حضرت موسی(ع) برای قوم بنی‌اسرائیل و شکنجه و کشتار برای پیروان عیسی (ع). این، یک آزمون بزرگ بود. آنچنان بزرگ که خود پیامبر(ص) در خطبه اش پیش بینی کرد که کسانی طاقت آن را نخواهند داشت. «هان مردم! هشدارتان می‌دهم: همانا من رسول خدایم. پیش از من نیز رسولانی آمده و سپری گشته اند. آیا اگر من بمیرم یا کشته شوم، عقبگرد می‌کنید؟» اینها را لابد با صدای بلند گفته و با سوز، فریاد کشیده است لابد. با بغض گفته است لابد. با خشم گفته است لابد: «مردم! به زودی پس از من پیشوایانی خواهند بود که شما را به سوز آتش می‌خوانند و در روز رستاخیز تنها و بدون یاور خواهند ماند. هان مردم! خداوند و من از آنان بیزاریم.» با آن چشم حقیقت بین، داشته می‌دیده که آزمون چقدر سخت است و ردی‌ها و رفوزه‌ها چقدر زیاد که وسط خطبه جشن و جانشینی، اینطور عصبانی شده است. مدام برایشان با آن زبان شیرین و خلق خوش نصیحت کرده، موعظه خوانده، از فلسفه احکام و حلال و حرام گفته، دل سوزانده، غصه خورده، صدایش را بالا و پایین برده، به مردم گفته است همراه من بگویید، با من تکرار کنید، با صدای بلند بگویید، ... «همگان بگویید: البته که سخنان تو را شنیده پیروی می‌کنیم و از آنها خشنودیم» و بعد، باز هم نگران امتش بوده. نگران آزمون بزرگی که بر سر راهشان قرار داشته و از بین هفتاد و دو ملتی که فقط یک گروه قرار بوده نجات پیدا کنند. آزمون بزرگ بود. آنقدر که پیامبر رحمت(ص) را نگران کرده بود. آزمون هنوز هم بزرگ است. هر روز و هر لحظه، راه‌های خطا و فریب‌های منافقان، همان‌ها که پیامبر(ص) در خطبه غدیرش هشدار داد، بیشتر و بیشتر می‌شوند و آزمون، هنوز هم بزرگ است؛ دشوار است؛ سخت است. این، دلیلی است که مدام باید به خودمان واقعه بزرگ غدیر را یادآوری کنیم و اینکه در این آزمون، برای سربلند بیرون آمدن، فقط یک راه هست. فقط.

«غدیر خم» نام ناحیه‌ای میان مکه و مدینه است که بر سر راه حاجیان قرار دارد و به خاطر وجود برکه‌ای در این محل که در آن آب باران جمع می‌شده، به این نام شهرت یافته است. در اصل «غدیر» به معنای برکه است و در اینجا، برکه «خم» واقع شده بوده است. منتها به خاطر استعمال زیاد این اصطلاح، کم کم این اسم کوتاه شده و به آن «غدیر» می‌گوییم. غدیر در 3-4 کیلومتری جحفه، یکی از میقات‌گاه‌ها (محل‌های محرم شدن) حاجیان است. خود جحفه هم (که در قدیم شهری بوده و الان آثاری از قصرهای زمان عباسی هم در آن هست) در ۶۴ کیلومتری مکه قرار دارد. در گذشته در محل واقعه تاریخی غدیر، مسجدی به یادبود بنا شده بود که در سال 1386 توسط افراطیون وهابی ویران شد.

تحلیل محتوایی خطبه غدیر

بر خلاف تصور عمومی، خطبه غدیر یکی از خطبه‌های نسبتاً طولانی پیامبر است. متن این خطبه در اغلب کتب حدیثی اهل سنت و شیعه نقل شده است (از جمله در صحیح بخاری و سنن ترمذی، دوتا از شش منبع حدیثی معتبر اهل سنت). در بعضی منابع به تفصیل و در برخی منابع به صورت گزیده. کامل‌ترین متن این خطبه، چیزی حدود 3330 کلمه می‌شود که قاعدتاً زمان بیانش کمتر از دو ساعت نبوده است. بخصوص که در بخشی از این سخنرانی، پیامبر(ص) از حاضران می‌خواهد مطالبی را با ایشان تکرار کنند و قاعدتاً هماهنگی همین بخش، خودش زمان قابل توجهی را می‌گرفته. این سخنرانی، با حمد و ستایش خداوند شروع می‌شود، سپس پیامبر(ص) می‌فرماید که جبرئیل او را مامور ابلاغ مطلبی کرده است. این بخش بسیار مفصل است و پیامبر(ص) شرح مفصل از گفت‌وگوهای خود با فرشته وحی را بیان می‌کند. پس از این توضیح، به آن مطلبی می‌رسیم که ماموریت ابلاغش آمده: امامت **امیرالمومنین(ع)** و پسرانش. پیامبر در این خطبه هم به کارشکنی منافقان در راه این امامت اشاره می‌کند و هم به منجی موعودی که ظهور خواهد کرد و به این کارشکنی‌ها پایان خواهد داد. سپس پیامبر(ص) از حاضران می‌خواهد تا همگی همراه با او اقرار به بیعت را تکرار کنند، ضمن آنکه بعداً خودشان برای بیعت با مولا علی(ع) جداگانه اقدام کنند. پرتکرارترین کلمات به کار رفته در متن این خطبه، لفظ جلاله «الله»، لغت ناس به معنای مردم، «ألا» به معنای هشدار و نام مبارک امام علی(ع) است. همین لغات به خوبی فضای آن خطبه و سخنرانی را نشان می‌دهند.

سال دهم هجری قمری

25 ذی‌القعدة

پیامبر از مدینه عازم حج می‌شود، تمام اهل بیت پیامبر از جمله **حضرت فاطمه(س)** و **حسنین(ع)** همراه ایشان هستند. امام علی(ع) اما به دستور پیامبر(ص) به یمن رفته تا به مشکلات آن ناحیه رسیدگی کند.

28 ذی‌القعدة

امام علی(ع) و گروهی از اهالی یمن به قصد همراهی با پیامبر(ص) عازم مکه می‌شوند. قبلاً جارچیانی در سرتاسر عربستان

روانه شده بودند و از همه مسلمان ها دعوت کرده بودند تا در این سفر حج همراه پیامبر(ص) باشند.

30 ذی القعدة

پیامبر(ص) با کاروانی 70 هزار نفری از مسلمانان همراهش، به ابواء می‌رسند؛ جایی در نزدیکی مکه که مزار آمنه، مادر پیامبر(ص) است. خبر می‌رسد کاروان‌های دیگری هم در راهند تا به او برسند.

5 ذی الحجه

موقع ورود به مکه، جمعیت همراه پیامبر(ص) به 100 هزار نفر رسیده است. این بزرگ‌ترین اجتماع مسلمانان، از ابتدای وحی است. امام علی(ع) سرپرستی همراهانش را به کسی می‌سپارد و خودش را به پیامبر(ص) در مکه می‌رساند. پیامبر(ص) از دیدن علی(ع) خندان می‌شود.

12 ذی الحجه

در اجتماع حاجیان در منا، پیامبر(ص) خطبه ای می‌خواند. در این خطبه پیامبر(ص) حدیث مشهور ثقلین را می‌خوانند: «من دو چیز در میان شما باقی می‌گذارم که اگر آن دو را رها نکنید، گمراه نخواهید شد: قرآن کتاب خدا و خاندان و اهل بیتم.»

15 ذی الحجه

با پایان یافتن مناسک حج، پیامبر و جمعیت همراهش مکه را ترک می‌کنند. حالا کاروان پیامبر به 120 هزار نفر رسیده است. 5 هزار نفر از ساکنان مکه و 12 هزار نفر از اهالی یمن هم با اینکه خلاف جهت شهرشان است، اما پیامبر(ص) را همراهی می‌کنند.

18 ذی الحجه

جُحفه، در 64 کیلومتری مکه، جایی است که مسیر کاروان ها از هم جدا می‌شود. برکه غدیر در همان نزدیکی است. پیامبر(ص) ناگهان به سمت غدیر راه می‌افتند و پیغام می‌دهند «ای مردم! به دنبال من بیایید. من پیام‌آور خدایم.» دستور می‌دهند کسانی که رفته‌اند هم برگردند. خبری در راه است.

20 ذی الحجه

پیامبر(ص) بعد از خطبه غدیر، چادری در آنجا می‌زنند و 3 روز در آن محل توقف می‌کنند تا همه با امیرالمومنین(ع) بیعت کنند. به گواهی تاریخ، کسانی که اولین شکنندگان بیعت پس از رحلت پیامبر(ص) بودند، اولین بیعت کنندگان در غدیر هم بودند.

5 آیه: تعداد آیاتی که اشاره مستقیم به واقعه غدیر دارد. آیه 67 سوره مائده دستور ابلاغ مطلب به پیامبر(ص) است، آیه 3 سوره مائده و اكمال دین بعد از خطبه پیامبر(ص) نازل شد و آیات 1 تا 3 سوره معارج، داستان کسی است که هنوز لجبازی می‌کرد و خداوند در همان غدیر عذابش کرد.

3 روز: تعداد روزهایی که پیامبر(ص) و مسلمانان در غدیر ماندند تا همه با امام علی(ع) بیعت کنند

120 هزار نفر: جمعیت مسلمانان حاضر در روز غدیر که سخنرانی پیامبر(ص) را شنیدند

110 نفر: تعداد صحابه مشهوری که گواهی‌شان بر اتفاق غدیر در کتاب‌های تاریخی ثبت شده

70 روز: فاصله بین بیعت عمومی در غدیر و شکستن بیعت بعد از رحلت پیامبر(ص)